

E G Y E T E M

2006. május

A SZEGEDI FELSOÓKTATÁS INFORMÁCIÓS HÁTTÉRMAGAZINJA

Indián könyvektől a magyar középkorig – beszélgetés Makk Ferencsel

Dr. Makk Ferenc történészként a medieviztika elismert képviselője lett a szegedi egyetemen, ahol a diploma megszerzése után kezdetben a Klasszika Filológia Tanszéken dolgozott, később pedig átkerült a Középkori Magyar Történeti Tanszékre. Itt fontos feladat jutott neki a Történeti Segédtudományok Tanszékének megszervezésében, majd vezetésében. Ez utóbbi megbízatása az idén nyáron járt le, de emeritus professzorként a jövőben is komoly munkája lesz, hiszen Kristó Gyula professzor úr örökségét neki kell továbbvinnie.

– Milyen emlékei vannak gyermekéveiből?

– Nehéz ifjúkorom volt, mert „háborús gyerek” vagyok, hiszen 1940-ben születtem Baján, amikor már dúlt a második világháború. Édesapámat '42-ben hívták be, a szovjet frontra vezényelték, ahol hadifogságba esett, és majd csak '47-ben jöhetett haza. Apa nélkül elég nagy szegénységben éltünk, mivel édesanyám, valamint az anyai nagyanyám nevelt föl bennünket a húgommal, ráadásul mi igazi proligyerekek voltunk, hiszen a szüleink kétkézi munkával keresték a kenyerünket: apám pék volt, anyám pedig óvodai dajkaként dolgozott. Az sem könnyítette

meg ezt a korszakot a számomra, hogy apám hazatérése után néhány évvel a szüleim elváltak, én pedig a nagymámánál maradtam. Mivel Baján az alvégen, a szegénynegyedben laktunk, az ottani általános iskolában végeztem el az első négy osztályt, de felső tagozatosként már egy másik városzéli iskolába jártam. Nagymama szigorú volt velem, és mindig arra biztatott, hogy első a tanulás, csak utána következhet a játék. Persze sokat játszottam

a pajtásaimmal is, egyébként nálunk akkor nemhogy rádió, de még újság sem volt, ezekkel a szórakozási formákkal csak a szüleimnél találkozhattam, ha meglátogattam őket. Sokan állítják, hogy nem az a lényeges, honnan indulunk, hanem az, hová tartunk. Szerintem az is fontos, milyen gyökereink vannak, mert számos komoly emberi problémát nem tud anynyira átérzeni, megérteni és kezelni egy ember, ha nem olyan mélyről indul, mint például én.

– Már egészen fiatalon a történelem állt érdeklődése középpontjában?

– A humán érdeklődésem már az általános iskola alsó tagozatában kialakult. Ennek az jelentette az egyik fő okát, hogy nagyon szerettem olvasni, ez volt a fő szórakozásom. Rendszeres könyvtárlátogató voltam, és gyakran – a könyvtáros bosszúságára – egy nap alatt kiolvastam egy könyvet. Nagyon szerettem a szépirodalmat, a történelmi regényeket és az útleírásokat. Az egyik kedvenc íróm Jókai volt, de rajongtam Verne Gyula műveiért is, és mint akkoriban minden gyerek, így én is imádtam az indián- és cowboykönyveket, valamint a detektívregényeket. Szóval azt a szórakoztató irodalmat kedveltem,

amelynek a nagy részét Rákosiék egy csapásra eltüntették a hivatalos forgalomból, és később csak '56-után lehetett őket olvasni. A másik fő motivációt kiváló tanárain jelentették, hiszen ők szerették meg velem az irodalmat és a történelmet. A felső tagozaton például a magyar, és történelemtanárom, Szabó János volt az, aki arra ösztökélt, hogy olyan pályára menjek, ahol ezekkel a tantárgyakkal behatóan foglalkozhatok. Hetedik-nyolcadik osztályosként már biztosan tudtam, hogy tanár szeretnék lenni, ezért 1955-ben Baján a III. Béla Gimnázium humán tagozatára iratkoztam be. Azután valamilyen oknál fogva a reálosztályba kerültem, de szerencsére ott átszervezések voltak, ezért kezdettől fogva ugyanazok a tanárok tanítottak engem, mintha a humán tagozatra jártam volna. Az ottani tanári kar egy igazi aranycsapat volt, és minden téren kiváló oktatásban részesültem. Különösen a történelemtanárom, Gergely Ferenc gyakorolt rám nagy hatást. Nemcsak a tanításnak volt mestere, hanem igazi kutatói vénával is rendelkezett, aminek eredményeképpen máig számos könyvet is írt, egyet például az úgynevezett Pécs-Baja-Baranya Tanácsköztársaságról, a kérészeletű szerb bábállamról, amely történelmi jelenségről előtte nagyon keveset lehetett tudni.

– Ezek után teljesen logikus lépésnek tűnik, hogy történelem-magyar szakra jelentkezett Szegedre, az egyetemre.

– Ebben az is fontos szerepet játszott, hogy a már említett tanári karból szinte mindenki itt végzett az egyetemen, és sokat meséltek nekünk a szegedi körülményekről és a tanárokról, így amikor én idekerültem '59-ben, már ismeretlenül is szinte ismertem mindent. Nagy lelkesedéssel vágtam bele a tanulmányaimba, hiszen kifejezetten szorgalmas diák voltam. Leginkább a történelmet kedveltem, mert a karon dolgozó történész tanárain közül néhányan nagy hatással voltak rám, különösen Szádeczky-Kardoss Samu és Hahn István professzor urak, akik európai szinten foglalkoztak az antikvitással. Már a gimnáziumban is nagyon szerettem az ókori és a középkori törté-

nelmet, ez az érzésem csak tovább fokozódott, amikor Hahn professzor úr óráira járhattam. El is döntöttem, hogy nála írom a szakdolgozatomat, de ő azt mondta, ezt csak úgy lehet megtenni, ha felveszem a latin és az ógörög szakot, ezért leadtam a magyar szakomat és a másik kettőt felvettem. Amikor azután Hahn professzor urat visszavitték az ELTE-re, rábízott engem Szádeczky professzor úrra, aki alapvetően klasszikus-filológus volt, s elsősorban az ókori görög világot tanulmányozta. Nála fejeztem be a szakdolgozatomat ötödéves koromban, és a végzés után közölte velem: tudja, hogy én ókorásznak készülök, de akkor éppen csak a Klasszika-Filológia Tanszéken volt szabad hely, ezért oda szeretne fölvenni, ott viszont latin és ógörög nyelvvvel kellene foglalkozni, valamint a klasszikus antikvitás világával, történelemmel pedig csak mellékesen. Elfogadtam az ajánlatát, így maradhattam az egyetemen, és tizen-nyolc évig ezen a tanszéken dolgoztam.

– Milyen érzés volt először a katedrán állni?

– A végzésem után, 1964-ben egy évet a Radnóti Miklós Gimnáziumban tanítottam úgynevezett gyakoronokként. Ez az évem nagyon fontosnak bizonyult a pályafutásom szempontjából, mert olyan didaktikai és pedagógiai gyakorlatra tettem szert, amit az egyetemen is kamatoztatni tudtam. A tanításba egyébként volt időm beleszokni, mert az ötödéves a Ságvári Gyakorló Gimnáziumban gyakorolhattam, sőt külső gyakorlaton az újszegedi Rózsa Ferenc Gimnáziumban is megfordultam, ahol egy kiváló latin-görög szakos tanár, Visy József keze alatt dolgozhattam. Amikor '65-ben visszakerültem az egyetemre, egy, a középiskolához képest teljesen más világba kerültem, de a megelőző öt év alatt természetesen ezt már megismertem. Azt kell mondanom, én a tanári pályára és a kutatói munkára is tudatosan készültem. Tanítani és kutatni egyaránt szerettem. Kezdetben ugyan az oktatásban csak a klasszika-filológiával foglalkozhattam, és a kedvelt területemmel, a történelemmel csupán a kutatásban vagy önszorgalomból.

– Ön ma már középkorász. Ez a váltás hogyan következett be az életében?

– Amikor Szádeczky professzor úr az avar történelemmel kezdett el foglalkozni, ezen belül is a Kárpát-medence avarságáról szóló középkori bizánci forrásokot kutatta. Megkérdezte tőlem, lenne-e kedvem középkori történeti témával foglalkozni, amihez ráadásul a latin és a görög nyelv ismerete fontos. Végül a XII. század történetében kezdtem el kutakodni, mert ekkor voltak a legjelentősebbek a magyar-bizánci kapcsolatok, amiket addig elhanyagoltak. Így jutottam el az ókori témájú szakdolgozatomtól a középkorhoz. Később már ebben a témában védtem meg 1978-ban a kandidátusi disszertációm, amely magyar és angol nyelven is megjelent könyv formában. Ezért lettek tehát medievisztaként a fő kutatási területeim a segédtudományok, a magyar középkor és a bizantinológia. Az újabb fordulat akkor következett be, amikor 1983-ban a Középkori Magyar Történeti Tanszéken nyugdíjaztatások következtében üresedések voltak, és Kristó Gyula professzor úr felkért, hogy jöjjenek át a tanszékre, és középkorászként itt dolgozzam tovább. Mivel az antikvitástól elszakadtam az évek során, úgy éreztem, ez a szakadék egyre csak nőni fog, így elfogadtam az ajánlatát. Ez a váltás abban a szerencsés időpontban történt, amikor megkezdődött a Történeti Segédtudományok Tanszék szervezése. Ez azért számított fontos momentumnak, mert egyrészt a történettudomány alapját a források jelentik, másrészt pedig ezt megelőzően az országban csak Pesten volt ilyen tanszék, és nálunk 1984-ben, több mint egy évtizedes szakmai küzdelem eredményeképpen jöhetett létre. Erre a tanszékre az említett indokok mellett leginkább azért volt szükség, mert 1945 után – a marxizmus hegemoniája idején – a forráskiadás háttérbe szorult, és ez az állapot a hetvenes-nyolcvanas évek fordulójára a tudományos munka szempontjából tarthatatlanná vált. Docensként és kandidátusként engem bíztak meg a tanszék vezetésével, és huszonegy évig tölthettem be a pozíciót, egészen 2005. június harmadikáig. Közben 1991-ben megszereztem az akadémiai doktori címet, s 1992-ben lettem professzor.

– *Mihez kezd most, hogy már nem kell a tanszéket vezetnie?*

– Mivel decemberben leszek hatvanöt éves, ezért – teljesen jogszerűen – már nincs lehetőségem a továbbiakban is tanszékvezetőként munkálkodni, de nyugodt szívvel adom át az utódomnak és országos hírvé tanítványomnak, Almási Tibor dékán úrnak a tanszéket, mert a tanszék komoly helyet szerzett magának a karon és a magyar történelem szakmában egyaránt, hiszen színvonalas szakmai tevékenység folyik nálunk mind a kutatás, mind az oktatás területén. Így például fontos feladatunk az Anjou-kori oklevéltár elkészítése és gondozása. Ezt a vállalkozást még Kristó professzor indította el, és több munkatársunk is dolgozik rajta, mivel a ránk maradt ötven-hatvan ezer oklevél feldolgozásához rengeteg energiára és időre van szükség. Mi itt Szegeden az egyetem és a megyei levéltár keretei között belevágunk ebbe a feladatba, és körülbelül ötven-hatvan kötet fog megjelenni előbb-utóbb, eddig huszonkettő készült el. Ez egy óriási teljesítmény,

mert Károly Róbert korát gyakorlatilag már majdnem teljesen feldolgoztuk, és hamarosan beindul I. (Nagy) Lajos korának a feltárása is. Erre nagyon büszke vagyok, mert teljesen új helyzetet fog eredményezni a XIV. század tanulmányozásában, és ez egy tisztán szegedi vállalkozás, aminek nagy nemzetközi jelentősége lesz, hiszen az Anjouk európai léptékű történelmet írtak.

– *Milyen terveit vannak még a közeljövőben?*

– Sajnos 2004-ben a magyar és a szegedi történettudományt is óriási csapás érte Kristó Gyula akadémikus halálával, hiszen véleményem szerint ő volt a legnagyobb magyar középkorász. Tudományos vállalkozásait természetesen tovább kell folytatnunk, így a már említett Anjou-kori oklevéltár feladatát továbbvisszük, és az általa alapított Szegedi Középkorász Műhely vezetését is el kellett vállalnom még az ő megbízásából. Ennek a műhelynek a gondozásában jelenik meg a Szegedi Középkor-történelmi Könyvtár, amely ma már egy

huszonegy kötetes könyvsorozat, és Európában is párját ritkítja. Ennek a sorozatnak is immáron én lettem a szerkesztője, így ez egy újabb feladatot jelent számomra. Kristó professzor vezetésével jött létre Szegeden az akadémiai Magyar Medievisztikai Kutatócsoport, ennek a vezetését szintén magamra kellett vállalnom, és folytatnunk kell a munkát. A medievisztikai PhD-képzést is irányítom, és eközben a saját témáimat és feladataimat sem akarom elhanyagolni, tehát bőségesen lesz dolgom az elkövetkezendő időszakban. Megkönnyíti a helyzetemet az, hogy kiváló fiatal munkatársak egész sora vesz körül, közreműködésük nélkülözhetetlen feladataink megoldásában. A szakma mellett természetesen magánéletem is van, amelyet nem szeretnék elhanyagolni. A feleségem is történelemtanár, ő a Ságvári Általános Iskolában dolgozott, és tizenöt évig igazgató is volt. Mindkét fiunk Szegeden él, az egyik orvosként, a másik grafikusként. Velük is megpróbálok minél több időt együtt tölteni, s a szabadidőm jelentős részét pedig a két unokámnak szentelem.

a civil egyetem...

Portrék az SZTE-ről (könyvsorozat)
 EGYETEM a szegedi felsőoktatás háttérmagazinja
 SZTE Nevezéses Horgászverseny
 A szegedi felsőoktatás története (vetélkedő)
 A célszemély: Bálint Sándor (könyv)
 Professoribus Salutem (egyetemi emlékpótlók)
 Szegedi Gólyahír
www.egyetem.szeged.hu
www.sztehok.szeged.hu
www.fossilia.hu
www.hszi.hu

Szegedi Tudományegyetem Polgáriért Alapítvány